

УДК 33.012.332

МАКОГОН Іван, головний економіст-фінансист відділу прогнозування акцизного податку, митних та інших платежів управління прогнозування доходів Департаменту податкової, митної політики та методології бухгалтерського обліку Міністерства фінансів України

ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР ЯК ОБ'ЄКТ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Розглянуто підходи до ролі державного сектора у розвитку національної економіки. Розкрито сутність та визначено проблеми управління державним сектором економіки, окреслено напрями його реформування. Обґрунтовано, що підвищення ефективності функціонування державного сектора залежить від ступеня розуміння економічної сутності механізму його управління та основних факторів, що визначають його розвиток.

Ключові слова: державний сектор, сектор державного управління, система управління державним сектором, нефінансові державні корпорації, фінансові державні корпорації.

© Макогон І., 2015

ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2015. № 3 ===== 21

Макогон И. Государственный сектор как объект макроэкономического регулирования. Рассмотрены подходы к роли государственного сектора в развитии национальной экономики. Раскрыта сущность и определены проблемы управления государственным сектором экономики, очерчены направления его реформирования. Обосновано, что повышение эффективности функционирования государственного сектора зависит от степени понимания экономической сущности механизма его управления и основных факторов, определяющих его развитие.

Ключевые слова: государственный сектор, сектор государственного управления, система управления государственным сектором, нефинансовые государственные корпорации, финансовые государственные корпорации.

Постановка проблеми. Стратегічні прагнення України до рівноправного партнерства в європейському співтоваристві потребують посиленої уваги до проблем ефективності управління державним сектором. За допомогою механізму управління державним сектором забезпечується відтворювальний процес, створюються умови для реалізації соціальних програм, збереження навколишнього середовища, стимулювання науково-технічного прогресу, підтримки обороноздатності країни. Для ефективного виконання державних функцій необхідні економічні, технологічні передумови, розвинене інституційне середовище: норми і правила, що забезпечують використання цих передумов, чітке визначення ролі, яку держава відіграє в конкретних умовах розвитку економіки, здатність держави законодавчо визначати, фінансувати і практично реалізовувати прийняті законодавчі норми.

Пропорції секторального поділу економіки визначаються потребами відтворення суспільства в цілому. В економічній науці існують різні підходи до ролі державного сектора у забезпеченні економічного зростання. Водночас основним завданням економічної політики є створення нової системи управління суспільними фінансами, що орієнтується на оптимальне поєднання ринкових механізмів і державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад функціонування державного сектора економіки зробили такі вітчизняні науковці, як: В. Геєць, М. Долішній, С. Дрига, А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Пила, О. Рудченко та ін. [1–6].

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері управління державним сектором праці Дж. Кейнса, А. Пігу, А. Сміта, В. Ойкена, Р. Масгрейва, Дж. Стігліца [7–13] тощо. Разом з тим, на сьогодні важливим завданням є визначення ролі державного сектора у забезпеченні розвитку національної економіки в умовах трансформації.

Мета статті – розкриття ролі державного сектора в розвитку національної економіки та визначення завдань його реформування.

Матеріали та методи. У науковій статті застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність

дослідження. Аксиоматичний метод використано під час розгляду певних положень як вихідних аксіом, історичний – при дослідженні теорій впливу державного сектора на економіку, діалектичний та структурний – для розкриття сутності та ролі державного сектора у національній економіці.

Результати дослідження. Держава є джерелом законів, що визначають найважливіші інститути ринкової економіки. Забезпечення прав власності, що становить основу ринкової економіки, є найважливішою прерогативою держави. З іншого боку, ефективно функціонуюча ринкова економіка створює передумови для виконання державою покладених на неї функцій – за рахунок не тільки формування державних доходів, а й створення основ для формування та розвитку демократичних інститутів.

Діяльність держави необхідна насамперед у випадках так званих "провалів ринку", які виникають в умовах монополії, нестачі або асиметрії інформації, при появі зовнішніх ефектів економічної діяльності, а також в умовах різних форм прояву соціальної несправедливості. За аналогією з "провалами ринку" сучасна теорія виділяє категорію так званих "провалів" державної економічної діяльності, яка, будучи надмірною, спонукає до утворення додаткових витрат для економіки, стримує економічне зростання, знижує економічну ефективність суб'єктів господарювання.

Сучасні теорії впливу державного сектора на економіку представлені в основному двома напрямками в економічній теорії: неокласичним і кейнсіанським.

Основним ідеологом активного втручання держави в економіку став англійський економіст Дж. Кейнс. Кейнсіанська політика передбачає стимулювання сукупного ефективного попиту шляхом спонукання до інвестування приватного капіталу, а також через державне фінансування суспільних робіт та певний перерозподіл національного доходу через бюджет на користь незаможних верств населення [7]. Цільовими пріоритетами кейнсіанської політики є забезпечення зайнятості і стабільності економічного зростання, а інструментами – державний бюджет та грошово-кредитна політика. На думку Дж. Кейнса, ринковий механізм не в змозі забезпечити стабільне економічне зростання і повну зайнятість, і саме тому необхідне втручання держави.

Прихильники неокласичної теорії (К. Менгер, Ф. фон Візер, Е. фон Бем-Баверк, У. Джевонс і Л. Вальрас, Дж. Кларк, І. Фішер, А. Маршалл і А. Пігу) виходять з постулату про тенденцію капіталістичної економіки до рівноваги, стійкості і стабільності. На їх думку, ринок і конкуренція, гнучкість цін – ефективні механізми встановлення економічної рівноваги.

Визнаючи роль держави у забезпеченні економічного зростання, А. Пігу пропонував узгодити приватні та громадські інтереси з чисто

неокласичних позицій. Узгодження зазначених інтересів пропонувалося на основі забезпечення рівності приватного і суспільного граничного продуктів, перерозподілу доходів там, де конкуренція є неефективною через використання державою таких економічних інструментів, як податки та пільгові ціни [8].

Криза державного управління ринковою економікою на основі кейнсіанського вчення, яка повною мірою виявилася в 1970-ті роки, активізувала серед економістів пошуки ефективних методів оздоровлення економіки. За часів правління уряду М. Тетчер у Великобританії і адміністрації Р. Рейгана у США концепція управління державним сектором почала змінюватися. Трансформаційні зміни були пов'язані з виникненням теорії "економіки пропозиції", представниками якої є Р. Хол, Г. Талок, Й. Броузон, М. Ротбот, А. Лаффер. Одним з основних положень цієї теорії є зменшення втручання держави в економічні процеси та стимулювання підприємництва. Важлива роль при цьому відводилася системі державних фінансів, зокрема, зменшенню рівня податкового навантаження на економіку, обсягу державних видатків. Разом з тим, прихильники теорії виходять з того, що в економіці існують стійкі причини, які зумовлюють відхилення від стабільного зростання і оптимального використання ресурсів, а для їх коригування необхідна держава.

Інтереси держави, як вважав А. Сміт, не повинні виходити за межі проблем збереження власності, організації грошового обігу, громадського правопорядку. Вільна гра ринкових сил становить сутність саморегулювання цін, заробітної плати, зайнятості, заощаджень, інвестицій. Саморегуляція можлива в умовах, коли суб'єкти ринку переслідують свій приватний інтерес і не володіють економічною владою, достатньою для нав'язування своїх правил функціонування ринку [9]. Історичний досвід доводить, що продавці та покупці постійно прагнуть уникати конкуренції і встановлювати монополію як з боку попиту, так і пропозиції. Це пояснюється тим, що конкуренція створює середовище постійного перерозподілу власності, яке для певних учасників ринку означає радикальні зміни соціальної приналежності, джерел доходів.

Відповідно до концепції соціального ринкового господарства В. Ойкена держава повинна встановити деякі умови порядку у хаосі вільного ринку. Необхідність впорядкування функціонування конкурентного ринку зумовлена слабкістю його внутрішніх сил. Тому спектр діяльності держави включає: формування конкурентного механізму на основі визначення "правил гри"; створення умов щодо подолання соціальних, регіональних та інших диспропорцій, які перешкоджають розвитку конкурентного середовища; створення порядку зовнішньоекономічної діяльності, розширення конкурентних відносин [10].

Представники інституціонального напрямку: Т. Веблен, Д. Коммонс, Г. Адамс, К. Эйрс, М. Уэсли Клэр, Д. Кеннет виходять із системного

характеру зв'язку економіки, технологій, нормативно-правової та моральної складових життя суспільства. Зокрема, зазначають, що інтереси окремих господарюючих суб'єктів переважають над інтересами інших учасників і суспільства в цілому. Результатом відстоювання приватного інтересу стає поява монополій. Відповідно, уникнути цього можливо тільки за втручання держави.

Таким чином, важливими завданнями забезпечення економічного зростання є визначення не тільки оптимального рівня державного втручання в економіку, а й частки державного сектора, що виступає основою для виконання державою своїх функцій. Формування інституційної структури державного сектора та чітке визначення його меж та підсекторів, які належать до відповідних рівнів влади, є важливою передумовою забезпечення ефективності системи управління суспільними фінансами на національному та субнаціональному рівнях. Виділення державного сектора на національному та субнаціональному рівнях дає можливість здійснювати зіставлення структур власності, фінансових потоків, аналіз фінансової діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, зокрема, визначати ступінь впливу державної політики на прибутковість приватних корпорацій, домашніх домогосподарств.

Як зазначає Р. Масгрейв, ядро теорії державного сектора порушує питання про те, які послуги повинні забезпечуватися державою і в яких масштабах [11]. Один ринковий механізм не може виконувати всі економічні функції. Державна політика необхідна для управління, коригування та доповнення певних його аспектів. Цей факт є важливим, оскільки означає, що відповідний розмір державного сектора значною мірою є питанням технічного, а не ідеологічного порядку [12].

На думку Дж. Стігліца, серед найбільш важливих проблем забезпечення економічного зростання є розумне співвідношення між державним і приватним секторами, а також те, яким чином органи влади можуть більш ефективно досягати своїх цілей [13].

Нині держава є вагомим учасником національної економіки будь-якої країни. Рівень участі при цьому визначається сформованою моделлю економіки певної країни, політичним устроєм, соціальною роллю держави в забезпеченні розвитку суспільства.

В економічній науці економіка розглядається як система раціонального й ефективного використання ресурсів з метою задоволення потреб населення. З точки зору виробництва, економіка відображає систему економічних взаємозв'язків у суспільстві, в основу яких покладено переважаючий тип власності.

Сучасна національна економіка за своєю структурою класифікується за двома напрямками: секторальним і галузевим. У розвинених країнах секторальний поділ економіки здійснюється на основі використання міжнародних стандартів, зокрема "Керівництва по статистиці

державних фінансів 2001 р." [14] та "Системи національних рахунків 2008 р." [15]. Відповідно до зазначених стандартів економіка країни в цілому поділяється на п'ять секторів – інституційних одиниць, що мають подібні цілі.

Нефінансових корпорацій, у складі якого структури, створювані з метою виробництва товарів і надання нефінансових послуг для реалізації на ринку.

Фінансових корпорацій, основою якого є структури, що надають фінансові послуги на ринку.

Державного Управління, до якого належать органи управління центрального та місцевого рівнів, некомерційні бюджетні організації, фонди соціального страхування.

Некомерційних організацій, що здійснюють обслуговування домашніх господарств, який складається з усіх некомерційних організацій-резидентів за винятком контрольованих та тих, які в основному фінансуються органами державного управління, надають неринкові товари або послуги домашнім господарствам.

Домашніх господарств, що складається з невеликих груп фізичних осіб, які проживають спільно, повністю або частково об'єднують свої доходи, майно і спільно споживають певні види товарів і послуг.

Крім цих п'яти секторів, існує ще й так званий сектор решти світу, в складі якого враховуються всі інституційні одиниці-нерезиденти, які здійснювали операції або мали якісь інші економічні взаємозв'язки з одиницями-резидентами. Сукупність фінансів інституційних одиниць кожного сектора у їх взаємодії між собою та іншими секторами утворює фінанси секторів економіки. Кошти, що мобілізуються через систему державних фінансів, використовуються для фінансування загальнодержавних потреб, які не можуть бути забезпечені за рахунок приватного підприємництва.

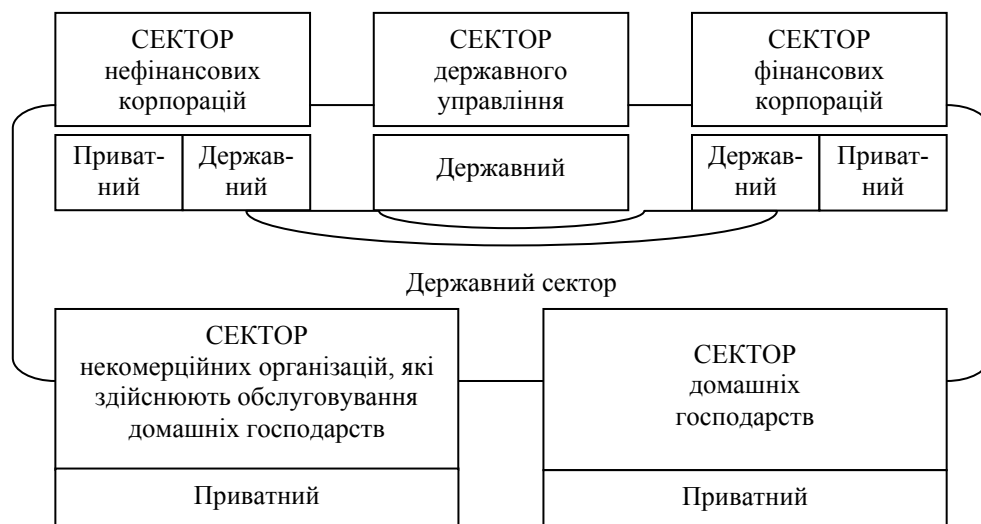
Важливо відмітити, що в сектори нефінансових і фінансових корпорацій включаються тільки ринкові виробники, а в сектори державного управління, домашніх господарств, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, – неринкові виробники.

Для відокремлення ринкового виробника, що продає ринкову продукцію, від неринкового, який продає неринкову продукцію, в "Системі національних рахунків" та "Статистиці державних фінансів" застосовується категорія економічно значущих цін. Ціна є економічно значущою, якщо вона кількісно значима з точки зору пропозиції або попиту і призначена для повного усунення існуючого надмірного попиту. Передбачається, що ринкова продукція продається на ринку за економічно значущими цінами. Неринкова продукція складається з товарів і послуг, які надаються іншим інституційним одиницям або суспільству в цілому безкоштовно або за цінами, що не є економічно значущими.

Державний сектор утворює сектор державного управління, що включає органи влади різних рівнів, підвідомчі їм установи та державні інституційні одиниці, що входять в сектори нефінансових і фінансових корпорацій (рисунки). Система державних фінансів включає сукупність державного та місцевих бюджетів, державні цільові фонди, фінанси підприємств і організацій державної та комунальної форм власності, державний кредит, державні фінансові інститути.

Згідно з "Керівництвом по статистиці державних фінансів 2001 р." державний сектор включає чотири підсектори:

- *нефінансові державні корпорації* – усі нефінансові корпорації-резиденти, контрольовані одиницями сектора державного управління або іншими державними корпораціями;
- *фінансові державні корпорації*, крім грошово-кредитних – усі фінансові корпорації-резиденти, контрольовані одиницями сектора державного управління або іншими державними корпораціям, за винятком центрального банку та інших державних депозитних корпорацій;

Державний сектор та його зв'язок з іншими інституційними секторами економіки
(розроблено автором за даними [14])

• *грошово-кредитні державні корпорації*, крім центрального банку – всі депозитні корпорації-резиденти, крім центрального банку, які контролюються одиницями сектора державного управління або іншими державними корпораціями;

• *центральний банк*, що складається з самого центрального банку, валютних управлінь або незалежних валютних органів, які здійснюють емісію національної валюти, повністю забезпеченої резервами в іноземній валюті, а також інших пов'язаних з органами державного управління установ, які являють собою відокремлені інституційні одиниці і виконують, головним чином, функції центрального банку.

На сьогодні в Україні налічується 3 543 підприємств, що належать до державного сектора економіки, з них державних – 3 115; дочірніх, що входять до складу підприємств, які є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн грн – 46; господарських товариств, у статутних фондах яких більше 50 % акцій, що належать державі, – 38 217.

Розглядаючи економічну природу державного сектора, слід відзначити, що його функції відрізняються від функцій інших секторів економіки, зокрема наданням неринкових послуг населенню, суспільству в цілому та перерозподілом доходів і власності. Крім того, відмінність від інших секторів економіки – й у способах фінансування витрат. У кожній країні інституційні одиниці, що утворюють державний сектор, можуть працювати в різних організаційно-правових формах відповідно до норм національного законодавства. По-різному вирішується і завдання щодо межі між державними та недержавними корпораціями і квазікорпораціями. Міжнародна статистична система виділяє дві найважливіші ознаки – участь держави у власності відповідного господарюючого суб'єкта або здійснення державного контролю за його діяльністю.

Під контролем розуміється можливість впливати на склад керівництва, політику і діяльність корпорації, що може виявлятися у: наданні кредитів за ставками, нижче ринкових; постачанні електроенергії за зниженими тарифами; найманні більшої кількості працівників, ніж потрібно; придбанні надлишкових виробничих ресурсів; оплаті виробничих ресурсів за цінами, що перевищують ринкові; продажі продукції за цінами, нижче ринкових. Включення інформації по державних корпораціях у статистику державних фінансів дозволяє скласти повну картину активів і зобов'язань відповідної юрисдикції, оцінити участь держави в капіталі корпорацій, вплив корпоративних запозичень на величину боргу державного сектора економіки.

Вагоме місце в державному секторі належить сектору державного управління, що складається з інституційних одиниць органів державного управління і всіх неринкових некомерційних організацій, які контролюються і здебільшого фінансуються органами державного управління, що володіють законодавчою, виконавчою або судовою владою відносно інших інституційних одиниць.

Нині активізувались механізми використання дефіциту (профіциту) сектора державного управління як інструменту економічного зростання, що спрямовано на стимулювання високого рівня зайнятості, сукупного попиту та пропозиції, структурних зрушень економіки, збільшення її високотехнологічної складової, проведення дієвої соціальної політики з урахуванням циклічності економічного розвитку та показників боргової стійкості.

Дані таблиці свідчать, що за 2002–2013 рр. найвищий рівень частки дефіциту сектора державного управління у валовому внутрішньому продукті спостерігається у Греції (–10 %), Ірландії (–6.1 %), Португалії (–5.8 %) та Угорщині (–5.7 %); профіциту – у Фінляндії (1.2 %), Люксембурзі (0.9 %), Данії (0.7 %), Швеції (0.3 %).

Таблиця

Частка дефіциту (профіциту) сектора державного управління у валовому внутрішньому продукті у країнах з розвинутою економікою, %

Країна	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ЄС(28)	–	–	–	–	–	–	–	–	–6.4	–4.5	–4.2	–3.2
Бельгія	0.1	–1.8	–0.2	–2.6	0.3	0	–1.1	–5.5	–4	–3.9	–4.1	–2.9
Болгарія	–1.2	–0.4	1.8	1	1.8	1.1	1.6	–4.2	–3.2	–2	–0.5	–1.2
Чехія	–6.3	–6.4	–2.7	–3.1	–2.3	–0.7	–2.1	–5.5	–4.4	–2.9	–4	–1.3
Данія	0	–0.1	2.1	5	5	5	3.2	–2.8	–2.7	–2.1	–3.9	–0.7
Німеччина	–3.9	–4.1	–3.7	–3.3	–1.5	0.3	0	–3	–4.1	–0.9	0.1	0.1
Естонія	–	–	–	–	–	–	–	–	0.2	1	–0.3	–0.5
Ірландія	–0.3	0.4	1.4	1.6	2.8	0.2	–7	–13.9	–32.4	–12.6	–8	–5.7
Греція	–	–	–	–	–6.1	–6.7	–9.9	–15.2	–11.1	–10.1	–8.6	–12.2
Іспанія	–0.4	–0.4	0	1.2	2.2	2	–4.4	–11	–9.4	–9.4	–10.3	–6.8
Франція	–3.1	–3.9	–3.5	–3.2	–2.3	–2.5	–3.2	–7.2	–6.8	–5.1	–4.9	–4.1
Хорватія	–4.5	–4.6	–5.1	–3.7	–3.3	–2.5	–2.7	–5.9	–6	–7.7	–5.6	–5.2
Італія	–3.1	–3.4	–3.6	–4.2	–3.6	–1.5	–2.7	–5.3	–4.2	–3.5	–3	–2.8
Кіпр	–4.1	–6	–3.8	–2.2	–1.1	3.2	0.9	–5.6	–4.8	–5.8	–5.8	–4.9
Латвія	–2.2	–1.6	–1	–0.4	–0.6	–0.6	–4	–8.9	–8.2	–3.4	–0.8	–0.9
Литва	–	–	–1.5	–0.5	–0.4	–1	–3.3	–9.3	–6.9	–9	–3.2	–2.6
Люксембург	2.3	0.6	–1	0.2	1.4	4.2	3.3	–0.5	–0.6	0.3	0.1	0.6
Угорщина	–8.9	–7.2	–6.4	–7.9	–9.4	–5.1	–3.7	–4.6	–4.5	–5.5	–2.3	–2.4
Мальта	–5.4	–9.1	–4.4	–2.7	–2.6	–2.3	–4.2	–3.3	–3.3	–2.6	–3.7	–2.7
Нідерланди	–2.1	–3	–1.8	–0.3	0.2	0.2	0.2	–5.5	–5	–4.3	–4	–2.3
Австрія	–1.3	–1.7	–4.8	–2.5	–2.5	–1.3	–1.5	–5.3	–4.5	–2.6	–2.3	–1.5
Польща	–	–	–	–	–	–	–	–	–7.6	–4.9	–3.7	–4
Португалія	–3.3	–4.4	–6.2	–6.2	–4.3	–3	–3.8	–9.8	–11.2	–7.4	–5.5	–4.9
Румунія	–2	–1.5	–1.2	–1.2	–2.2	–2.9	–5.6	–8.9	–6.6	–5.5	–3	–2.2
Словенія	–2.4	–2.6	–2.2	–1.5	–1.3	–0.1	–1.8	–6.1	–5.7	–6.2	–3.7	–14.6
Словацьчина	–8.1	–2.7	–2.3	–2.9	–3.6	–1.9	–2.4	–7.9	–7.5	–4.1	–4.2	–2.6
Фінляндія	4.1	2.4	2.2	2.6	3.9	5.1	4.2	–2.5	–2.6	–1	–2.1	–2.4
Швеція	–1.5	–1.3	0.3	1.8	2.2	3.3	2	–0.7	0	–0.1	–0.9	–1.3
Великобританія	–2	–3.4	–3.6	–3.5	–2.9	–3	–5.1	–10.8	–9.6	–7.6	–8.3	–5.8
Україна	–	–	–	–	–	–2.0	–3.2	–6.3	–5.8	–2.8	–4.5	–

Джерело: складено автором за даними [18–20].

Некомерційна організація в основному фінансується органами державного управління, якщо основну частку її операційних доходів становлять бюджетні кошти. Державні неринкові некомерційні організації можуть мати різний організаційно-правовий статус, який, як і у корпорацій, визначається національним законодавством. Основна ознака – надання суспільних товарів або послуг у цілому безкоштовно або за цінами, які не є економічно значущими. Так, до державних

некомерційних організацій належать бюджетні установи, які створюються у встановленому порядку органами державної влади чи органами місцевого самоврядування та повністю утримуються за рахунок, відповідно, державного чи місцевих бюджетів.

У сучасних умовах можливі різні форми надання суспільних товарів і послуг: виробництво в рамках державного сектора (товари і послуги, що мають вагомe суспільне значення – охорона здоров'я, освіта тощо); придбання у підприємств приватного сектора або незалежних некомерційних організацій на основі укладання контрактів (будівництво житла і споруд громадського призначення, будівництво та обслуговування інженерних споруд і комунікацій, прибирання вулиць, збирання і вивезення сміття тощо); залучення приватного капіталу до виробництва на основі формування різних форм спільної участі в наданні суспільних товарів і послуг; участь у фінансуванні надання послуг; визначення стандартів надання суспільних послуг, зокрема передача виробництва окремих видів послуг у ринковий сектор економіки.

Використання різних форм надання суспільних товарів і послуг пов'язано із завданнями підвищення ефективності та результативності економічної діяльності держави на основі впровадження ринкових стимулів і механізмів в управлінні державними фінансами.

Через низку об'єктивних і суб'єктивних причин щодо неможливості активної участі приватного капіталу у посткризовому відновленні національної економіки вагома роль належить державно-приватному партнерству, що надає змогу забезпечити розвиток інфраструктури та підвищити ефективність системи державного управління в цілому. Секторальна структура застосування механізмів державно-приватного партнерства у різних країнах суттєво різниться. У країнах з розвинутою економікою механізми державно-приватного партнерства переважно застосовуються з метою забезпечення розвитку соціальної інфраструктури та надання публічних послуг, за які традиційно відповідає публічна влада. У країнах з трансформаційною економікою основна увага приділяється проектам удосконалення економічної інфраструктури, зокрема модернізації існуючих та будівництву нових транспортних магістралей, систем життєзабезпечення тощо.

Основним завданням реформування є скорочення прямої участі держави у виробництві суспільних товарів і послуг, передача його до приватного сектора і створення конкурентного середовища для виробників державного сектора. Якщо матеріальні ресурси для функціонування державного сектора традиційно купувались у недержавних підприємств, то в останні два десятиліття у розвинених країнах дедалі більшу частину кінцевих суспільних товарів і послуг держава на основі контрактів закуповує в приватному секторі.

Контрактні відносини набувають поширення і в державному секторі. Вони пов'язані з реструктуризацією органів влади на основі

розподілу функцій управління і надання послуг та формування міністерств як замовників і агентств з підконтрольними їм державними організаціями як постачальників суспільних послуг. Розвиток контрактних відносин супроводжується посиленням застосування конкурсних методів відбору пропозицій, коли претендентами можуть виступати як державні, так і недержавні організації, та переможцем виявляється той, який запропонував найбільш вигідні умови.

Впровадження ринкових методів вимагає зміни акцентів в економічній діяльності держави, переходу від цілей, замкнених на власній діяльності, до цілей, орієнтованих на споживача. Це змушує виробників враховувати запити і переваги споживачів, індивідуалізувати послуги. Посилюється потреба повного врахування вартості суспільних послуг, пов'язана з величиною оплати, і введення адресної підтримки малозабезпечених категорій громадян замість прямого субсидування виробника. Це сприятиме виникненню нових форм надання громадських послуг.

Разом з тим, держава як суб'єкт макроекономічного регулювання враховує економічні інтереси всіх учасників відтворювального процесу шляхом розподілу бюджетних коштів за різними напрямками соціально-економічного розвитку і сферами економіки. Державний сектор сприяє розвитку інфраструктури та сфери суспільних послуг, необхідних для забезпечення доступності громадських благ для всіх верств населення, відповідно, ефективного функціонування національної економіки в цілому. Таким чином, досягається зосередження фінансових ресурсів на пріоритетних, з точки зору держави, напрямках економічної діяльності. Здійснюючи бюджетні витрати, держава визначає структуру суспільного виробництва, впливає на економічне зростання, проводить соціальні перетворення.

Значний вплив на економіку країни здійснюється через державний бюджет, кошти якого повинні використовуватися в інтересах диверсифікації економіки, реалізації інвестиційних стратегічних проектів національного, міжгалузевого та регіонального масштабів, а також сприяння створенню та розвитку конкурентоспроможних товаровиробників. Запровадження механізму бюджетного фінансування, орієнтованого на результат, вдосконалення інструментів бюджетного регулювання, використання механізмів податкового стимулювання покликані забезпечувати сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності шляхом консолідації державних і приватних інтересів.

Висновки. Ефективне функціонування державного сектора і його суб'єктів є вагомим завданням забезпечення ефективної діяльності держави. Державний сектор повинен стати джерелом і місцем апробації прогресивних організаційно-економічних інновацій, що сприятиме розвитку конкурентного середовища в національній економіці. Дієвий механізм управління державним сектором стимулюватиме попит на

прогресивну продукцію, сприятиме інноваційному розвитку промисловості через розвиток різних форм кооперування і співпраці з підприємствами приватного сектора. Оптимізація складу та структури державного сектора, визначення його розмірів і співвідношення внутрішніх компонентів – вагоме завдання забезпечення економічного зростання. Вбудованим блоком механізму управління об'єктами державного сектора повинен стати механізм, що дозволяє уникати суб'єктивізму при прийнятті рішень щодо приватизації, націоналізації, реструктуризації, ліквідації конкретних об'єктів. Це необхідно для того, щоб зберегти стратегічно важливі об'єкти в складі державного сектора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Геєць В. М.* Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. — К., 2009. — 864 с.
2. *Підприємництво в Україні. Проблеми становлення і розвитку* / М. І. Долішній. — Ужгород : Карпати, 1997. — 363 с.
3. *Дрига С. Г.* Презумпція державного управління малою економікою як передумова її прогнозованого розвитку / С. Г. Дрига // Економіка і Держава. — 2009. — № 12. — С. 92–96.
4. *Мазаракі А.* Економіка України в умовах кризи / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2010. — № 4. — С. 5–14.
5. *Пиля В. І.* Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / В. І. Пиля. — Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2006. — 412 с.
6. *Рудченко О.* Управління державним сектором: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. Рудченко, М. Шкільняк // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5). — Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11rouytp.pdf>.
7. *Кейнс Дж. М.* Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс ; пер. с англ. — М. : Гелиос, 2012. — 352 с.
8. *Пигу А.* Экономическая теория благосостояния / А. Пигу. — М. : Прогресс, 1985. — Т. 1. — 512 с.
9. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М. : Эксмо, 2007. — 960 с.
10. *Ойкен В.* Основные принципы экономической политики / В. Ойкен ; пер. с нем. — М. : Прогресс, 1995. — 493 с.
11. *Handbook of Public Economics.* — 1985. — Vol. 11. — P. 2.
12. *The Politics of American Policy Making.* — 1987. — P. 12.
13. *Стиглиц Дж.* Экономика государственного сектора / Дж. Стиглиц. — М., 1997. — С. 6.
14. *Руководство по статистике государственных финансов 2001 года* / Стат. управление. — Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/rus/pdf/allr.pdf>.
15. *Система национальных счетов 2008 года (СНС-2008).* — Режим доступу : <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008 Russian.pdf>.
16. *Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.* — Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

17. Фіскальна консолідація в Україні: навіщо потрібно і як досягнути [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_papers/German_advisory_group/2013/PP_03_2013_ukr.pdf.
18. Базова сторінка МВФ. — Режим доступу : <http://www.imf.org/external/russian>.
19. Офіційний сайт EUROSTAT. — Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2014.

Makogon I. Public sector as an object of macroeconomic regulation.

Background. Strategic Ukraine's commitment to equal partnership in the European community contributes to increased attention to the efficiency of public sector management, including the definition of its role in ensuring the development of the national economy. By means of a public sector management is ensured the implementation of the reproductive process, conditions for realization of social programs, environmental conservation, promotion of scientific and technological progress, support of country's defense.

Review of scientific sources on the selected subject allowed us to determine that improvement of the efficiency of the public sector depends on the understanding of the economic substance of the mechanism of its management and key factors that determine its development. The proportions of sectoral division of the economy are determined by the needs of reproduction of society as a whole. There are different approaches to the role of the public sector in ensuring economic growth in economics. However, the primary goal of economic policy is to create a new system of public finance that focuses on the optimal combination of market mechanisms and public administration. The above forms the basis of the aim of the research.

Material and methods. A set of methods and approaches have been applied in the article. It has enabled conceptual unity of the research: axiomatic, dialectic and structural.

Results. A significant achievement of this research is to outline the role of the public sector in the national economy. Approaches to the problems of public sector of economics have been described. The directions of reforming the public sector have been substantiated.

Conclusion. The public sector should be the source and destination of piloting innovative organizational and economic innovation, that will facilitate the development of a competitive environment in the national economy. Important tasks of public sector management mechanism is to encourage the emergence of demand for advanced products, promote innovative development of the industry through the development of different forms of co-operation and collaboration with the private sector. Optimization of the composition and structure of the public sector, defining its size and the ratio of the internal components is an important task of ensuring economic growth. Built-in mechanism for the management of state sector should be a mechanism to avoid subjectivity in deciding on privatization, nationalization, restructuring, liquidation of specific objects. The above is necessary in order to keep the strategically important facilities in the public sector.

Keywords: public sector, government sector, public sector management system, nonfinancial public corporations, financial public corporations.

REFERENCES

1. Gejec' V. M. Suspil'stvo, derzhava, ekonomika: fenomenologija vzajemodii' ta rozvytku / V. M. Gejec' ; NAN Ukraïny ; In-t ekon. ta prognuzuv. NAN Ukraïny. — K., 2009. — 864 s.
2. Pidpryjemnyctvo v Ukraïni. Problemy stanovlennja i rozvytku / M. I. Dolishnij. — Uzhgorod : Karpaty, 1997. — 363 s.

3. Dryga S. G. Prezumpcija derzhavnogo upravlinnja maloju ekonomikoju jak peredumova i'i' prognozovanogo rozvytku / S. G. Dryga // *Ekonomika i Derzhava*. — 2009. — № 12. — S. 92–96.
4. Mazaraki A. *Ekonomika Ukrai'ny v umovah kryzy* / A. Mazaraki, T. Mel'nyk // *Visn. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu*. — 2010. — № 4. — S. 5–14.
5. Pyla V. I. *Suchasna regional'na polityka i transkordonne spivrobitnyctvo* / V. I. Pyla. — Hmel'nyc'kyj : Vyd-vo HUUP, 2006. — 412 s.
6. Rudchenko O. *Upravlinnja derzhavnym sektorom: problemy ta perspektyvy [Elektronnyj resurs]* / O. Rudchenko, M. Shkil'nyak // *Social'no-ekonomichni problemy i derzhava*. — 2011. — Vyp. 2 (5). — Rezhym dostupu : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11roytp.pdf>.
7. *Kejns Dzh. M. Obs'haja teorija zanjatosti, procenta i deneg* / Dzh. M. Kejns ; per. s angl. — M. : Gelios, 2012. — 352 s.
8. Pigu A. *Jekonomicheskaja teorija blagosostojanija* / A. Pigu. — M. : Progress, 1985. — T. 1. — 512 s.
9. Smit A. *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* / Smit. — M. : Jeksmo, 2007. — 960 s.
10. Ojken V. *Osnovnye principy jekonomicheskoy politiki* / V. Ojken ; per. s nem. — M. : Progress, 1995. — 493 s.
11. *Handbook of Public Economics*. — 1985. — Vol. 11. — P. 2.
12. *The Politics of American Policy Making*. — 1987. — P. 12.
13. *Stiglic Dzh. Jekonomika gosudarstvennogo sektora* / Dzh. Stiglic. — M., 1997. — S. 6.
14. *Rukovodstvo po statistike gosudarstavennyh finansov 2001 goda* / Stat. upravlenie. — Rezhym dostupu : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/rus/pdf/allr.pdf>.
15. *Sistema nacional'nyh schetov 2008 goda (SNS-2008)*. — Rezhym dostupu : <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008 Russian.pdf>.
16. *Oficijnyj sajt Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ukrai'ny*. — Rezhym dostupu : <http://www.me.gov.ua>.
17. *Fiskal'na konsolidacija v Ukrai'ni: navishho potribno i jak dosjagnuty [Elektronnyj resurs]*. — Rezhym dostupu : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2013/PP_03_2013_ukr.pdf.
18. *Bazova storinka MVF*. — Rezhym dostupu : <http://www.imf.org/external/russian>.
19. *Oficijnyj sajt EUROSTAT*. — Rezhym dostupu : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.